

Azərbaycan QHT-ləri Ermənistanın ölkəmizə qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş şəxslərlə bağlı bəyanat yayıb

Azərbaycanın qeyri-hökumət təşkilatları Ermənistanın ölkəmizə qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş şəxslərlə bağlı bəyanat qəbul edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bəyanatda deyilir:

“XX əsrin 80-ci illərinin sonlarından başlayaraq Ermənistan Respublikası beynəlxalq hüquq normalarını kobud şəkildə pozaraq Azərbaycanın əzəli-tarixi torpaqları olan Qarabağ və ətrafındakı 7 rayonu işğal etmiş və bölgədə ağır humanitar fəlakətin yaşanmasına səbəb olmuşdur. Nəticədə 1 milyona yaxın dinc azərbaycanlı əhali Ermənistanın işğal və etnik təmizləmə siyasətinin qurbanına çevrilərək əsrlərboyu yaşadıkları ərazilərdən silah gücünə qovulmuş, dinc əhali, o cümlədən qoca, qadın və uşaqlar kütləvi şəkildə qətlə yetirilmiş, girov götürülmüş, dözülməz işgəncələrə məruz qalmış, şantaj, hədə-qorxu və insan alverinin obyektinə çevrilmiş, yaşayış məntəqələri, tarixi və dini abidələr, qəbiristanlıqlar dağıdılıb.

Üstəlik, təcavüzkar əməllərdən əl çəkməyən Ermənistan mütəmadi olaraq “yeni müharibə - yeni ərazi” iddiası ilə Azərbaycanın şəhər və kəndlərini artilleriya və raketlərdən atəşə tutmaqla yeni ərazilərin işğalı və etnik təmizləmə siyasətini davam etdirir.

2020-ci il 10 noyabr tarixli üçtərəfli Bəyanata əsasən müharibənin bitməsi ilə Azərbaycanın bölgədə sülhün və əmin-amanlığın bərqərar edilməsi üçün əlindən gələnlə bütünlükdə zəruri tədbirləri görüb, o cümlədən müharibənin gedişində əsir düşmüş şəxsləri Ermənistanla qaytarıb, itkin düşənlərini, həmçinin həlak olmuş şəxslərin cəsədlərini tapılıb qaytarılması üçün kömək göstərmişdir. Hazırda da bu proses davam etməkdədir.

Ermənistan Respublikası tərəfindən isə beynəlxalq hüquq normalarının tələbləri pozulmaqda davam edir. Azərbaycanın çoxsaylı müraciətlərinə baxmayaraq, Ermənistan hələ Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən əsir və girov götürülmüş ümumilikdə 4 minə yaxın azərbaycanlının sonrakı taleyi haqqında məlumat verməkdən boyun qaçırır. Təzibolunmaz fakt və materiallar göstərir ki, həmin insanların əksəriyyəti qətlə yetirilib və ya işgəncə və xəstəliklərdən vəfat ediblər. Ermənistan tərəfi törətdiyi sülh və insanlıq əleyhinə cinayətləri, müharibə cinayətlərini gizlətməyə çalışır və humanitar təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıqdan boyun qaçırır. Qeyd etmək lazımdır ki, beynəlxalq humanitar hüquqa əsasən münafişə tərəfləri nəinki cəsədlərin dəyişdirilməsi, onların axtarılıb tapılması istiqamətində, eləcə də onların kimliyinin müəyyənləşdirilməsində də əməkdaşlıq etmək kimi öhdəlik daşıyırlar.

Beynəlxalq humanitar hüququn kobud pozuntularından biri hərbi münafişə zamanı istər mülki, istərsə də hərbi mükəlləfiyyətli şəxslərin zorla yoxa çıxarılmasıdır. Bu müddəa BMT Baş Assambleyasının 2006-cı ildə qəbul etdiyi “Bütün şəxslərin zorakı itkin düşmələrdən müdafiəsi haqqında” Beynəlxalq Konvensiyada da öz əksini tapıb. BMT Baş Assambleyasının 1974-cü il 6 noyabr ta-

rixli Qətnaməsində münafişə tərəflərinə itkin düşmüş şəxslər barəsində məlumatların qarşılıqlı olaraq verilməsi tövsiyə olunub. 2002-ci ildə BMT İnsan Hüquqları Komissiyası öz müvafiq qətnaməsində silahlı münafişənin qarşı tərəfin itkin düşmüş şəxslərin axtarışında iştirak etməsini bir öhdəlik olaraq qeyd edib.

Hazırda təsdiqedicə sənədlər əsasında itkin düşmüş şəxs kimi qeydiyyatdan alınmış azərbaycanlıların sayı 3890 nəfərdir. Onlardan 3171 nəfəri hərbi, 719 nəfəri mülki şəxslərdir. Mülki şəxslərdən 71 nəfəri yetkinlik yaşına çatmamış uşaq (20 nəfər azyaşlı qız), 267 nəfəri qadındır (154 nəfər qoca). Bununla Ermənistan tərəfi “Müharibə zamanı mülki şəxslərin müdafiəsi haqqında” IV Cenevrə Konvensiyasının girov götürməni qadağan edən 34-cü maddəsinə kobudcasına pozub.

3890 nəfərdən 872 nəfərinin, o cümlədən 29 uşağın və 98 qadının əsir-girov götürülməsi, yaşayış məntəqələri, kəndlər və şəhərlər işğal olunarkən öz evlərini tərk etməməsi və işğal ərazisində qalması faktı müəyyən edilmişdir. Erməni əsirliyindən azad edilmiş, eyni zamanda, döyüşlərdə iştirak etmiş hərbiçilərin və hadisə şahidi olmuş mülki vətəndaşların ifadələri əsasında həmin şəxslərin siyahısı tərtib edilmiş və qarşı tərəfə verilməmişdir. Sübutların mövcudluğuna baxmayaraq, Ermənistan Respublikası bu şəxslərin əsir və ya girov götürülməsi və saxlanması faktını inkar edir.

Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsi (BQXK) tərəfindən 1998 və 2001-ci illərdə Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Dövlət Komissiyasına təqdim edilmiş məktublarda adı keçən 54 azərbaycanlı ilə bağlı məlumat bu istiqamətdə ən ciddi və təkzibedilməz faktlardan biridir. Həmin materiallara əsasən, Ermənistan hərbiçiləri tərəfindən əsir-girov götürülmüş 54 Azərbaycan vətəndaşına Ermənistan Respublikasında və bu ölkə tərəfindən işğal edilmiş Azərbaycan Respublikasının ərazisində BQXK tərəfindən saxlanma yerlərində baş çəkmiş və onlar bu qurumun rəsmi qeydiyyatında olmuşlar.

Sağ olduğu təsdiqlənmiş həmin 54 nəfərin həyatına isə Ermənistanın əsir və girovluğunda son qoyulmuşdur. Belə ki, onlardan 17 nəfərinin nəşi qaytarılmış, 33 nəfərin saxlanma yerində öldüyü bildirilsə də, qaytarılmamış, 4 nəfərin sonrakı taleyi barədə ümumiyyətlə məlumat verilməmişdir.

Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsi tərəfindən 2000-2003-cü illər üzrə qəbul edilmiş Fəaliyyət Planı da silahlı münafişənin qarşı tərəfinin itkin düşmüş şəxslər (onların taleyi) barəsində məlumatları həmin şəxslərin ailə üzvlərinə verməli olduğu xatırladılır. İtkin düşmüş ailə üzvlərinə verilməyən məlumatlar həmin ailə üzvlərinin beynəlxalq insan hüquqları və beynəlxalq humanitar hüquqda təsbit edilən “ailə həyatına hörmət” prinsipinin kobudcasına pozulmasıdır. Buraya həlak olmuş şəxslər barəsində məlumatlar da daxildir.

1949-cu il IV Cenevrə Konvensiyası bəyan edir ki, münafişənin qarşı tərəfi silahlı münafişə zəminində şəxslərin öz

ailə üzvlərini axtarması barəsindəki sorğusu cavablandırılmalıdır. Bu Konvensiyaya ailə üzvlərinin öz yaxınlarının taleyi barəsində məlumat almaq hüququnu bilavasitə tanıyır. Bu hüquq, eyni zamanda, Avropa Şurasının Parlament Assambleyasının bir sıra Təvsiyələrində (868; 1056 və s.) də öz əksini tapır.

Çoxsaylı şahid ifadələri, Ermənistan hərbiçilərinin əsir və girov götürülmüş azərbaycanlılarla pis rəftarı və onların üzərində olan xəsarətlər, saxlanma şəraiti beynəlxalq humanitar hüquq normalarının kobud şəkildə pozulmasını təsdiq edir. Müxtəlif məlumatların əldə edilməsi üçün azərbaycanlı əsir və girovlara dəhşətli işgəncələr verilib. Onlar üzərində tibbi və digər eksperimentlər aparılıb, hədə-qorxu və şantaj vasitəsilə erməni xüsusi xidmət orqanları ilə əməkdaşlığa cəlb edilməklə Azərbaycana qarşı terror-təxribat törədilməsinə cəhdlər göstərilib. Bütün bunlar Ermənistan tərəfinin qoşulduğu Cenevrə Konvensiyaları da daxil olmaqla, işgəncə və qeyri-insani rəftarı qəti şəkildə qadağan edən beynəlxalq hüquq norma və prinsiplərini pozduğunu, insanlığa və bəşəriyyətə qarşı cinayət əməllərini davam etdirdiyini göstərir.

Bununla yanaşı, Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən müharibə dövründə işğal olunmuş ərazilərimizdə azərbaycanlı əsir və girovların məqsədli şəkildə öldürülərək kütləvi şəkildə dəfn edilməsi faktı mövcuddur. Halbuki III Cenevrə Konvensiyasının 120-ci, IV Cenevrə Konvensiyasının 130-cu maddələri əsirlikdə vəfat etmiş şəxslərin şəərəflə, mümkün olduğu halda öz dini adətlərinə uyğun və qarşılıqlı hallar olmadıqca təqdirə fərdi məzarlarda dəfn edilməsini tələb edir. Hazırda azad edilmiş Azərbaycan ərazilərində mövcud olan mina təhlükəsi işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə həmin kütləvi dəfn yerlərinə axtarmağa da imkan vermir. Ermənistan tərəfi nə mina xəritələrini tam və düzgün şəkildə verir, nə də öldürərək kütləvi dəfn etdikləri əsir və girovlarımızın yeri barədə məlumat verir.

Münafişədən uzun illər əziyyət çəkən ölkə kimi Azərbaycan beynəlxalq humanitar hüququn müddəalarına əməl edilməsinə xüsusi diqqət yetirir və bu sahədə beynəlxalq səyləri dəstəkləyir.

Təəssüf ki, Ermənistan Respublikasının insanlığa qarşı törətdiyi cinayət əməllərinə münasibətdə biganəlik və ikili standartlar onu bölgədə davamlı sülh və əmin-amanlıq yaradılmasına yönələn tədbirləri pozmaq siyasətini davam etdirməyə sövq edir.

Hesab edirik ki, əsir və itkin düşmüş şəxslər məsələsinin siyasiləşdirilməsinə yol verilməməli, ona sırf humanitar prizmadan yanaşılmalı və yüzlərlə ailələrin iztirablarını, qeyri-müəyyənliyə son qoyulmalıdır.

Bir daha beynəlxalq təşkilatları və dövlətləri Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən itkin düşmüş 4 minə yaxın azərbaycanlının sonrakı taleyi haqqında məlumat verməsi və əsirləri və girovları, həmçinin işgəncələr və xəstəliklər nəticəsində vəfat etmiş şəxslərin nəşlərinin qaytarılması üçün Ermənistan Respublikasına təsir göstərməyə və törətdikləri müharibə cinayətlərini araşdırmağa çağırırıq”.